

Предвиђања развоја општих трендова у међународним односима

Иако је свако предвиђање веома неизвесно и ризично, што у методологији друштвених наука представља и достигнуће циља као највишег нивоа научног сазнања, овде бисмо се кратко осврнули и на неке релативно предвидљиве главне токове геополитке савременог света у следећих неколико деценија. Наиме, очекује се настављање тенденција из последњих деценија које представљају даље смањење утицаја САД у уделу моћи на глобалном нивоу, те постепено повећавање удела других великих сила, пре свега земаља БРИК (Бразил, Русија, Индија, Кина), које су у узлету. Ове земље располажу респектабилним елементима тврде моћи, као и резервама природних ресурса планетарног значаја. Евидентан је лагани прелазак концентрације центра светске економије са Атлантика (посебно северног) ка Пацифичком подручју (нарочито азијском приморју). У том правцу на симболички начин Кина ће постепено преузимати главне атрибуте водеће светске економије у односу на САД. Кина је сила у сталном успону током последњих деценија нарочито у економском погледу, и она управо из овог померања геоекономског средишта света током следећих деценија може да извуче најконкретније добити.

Русија захваљујући својим ресурсима планетарног значаја, од којих ће неки тек добити специфичну тежину у следећем периоду, у исто време располаже и респектабилним факторима тврде моћи, те ће у области међународних односа покушати да оствари такав систем који ће јој омогућити најоптималније добитке. Поред већ споменутог система интеграција (где је најважнија Царинска унија) и савеза (где је најважнији Шангајски савез) Русија ће покушати да изгради такве односе са европским континенталним силама попут Немачке и Француске пре свега, како би их што више повезала уз себе, а умањила амерички утицај.

У исто време Русија ће покушати да одагна утицај САД из Источне Европе, где ће свакако делом имати макар индиректну подршку у већини питања од сила „старе Европе“, које у исто време и саме покушавају да умање англо-амерички утицај, истина на један суптилан начин. Са друге стране тешко је претпоставити да би амерички утицај могао да се маргинализује на простору Европе, пошто су САД и даље (а за очекивање је да у главним цртама задрже ову, макар окрњену позицију и у будућих бар десет-петнаест година), појединачно водећа светска сила. Америка претпостављене губитке у елементима тврде и меке моћи следећих година у односу на остале велике силе, покушаће да надомести задржавањем система савеза у којима доминира, од којих је сигурно најважнији НАТО. НАТО је „продужена рука“ политике и утицаја САД, посебно на европском простору, где између осталог има улогу држања под контролом политика „европских савезника“ у првом реду Немачке, а од Саркозијеве одлуке да се званични Париз врати под командну структуру Северноатлантског пакта 2009. и Француске. Са друге стране за претпоставити је да, имајући у обзир ситуацију на француској политичкој сцени и у француском друштву, следећих година званична политика ове земље, постепено поврати најважније елементе традиционалне спољнополитичке опције Пете републике. У Немачкој, али и у другим водећим западноевропским земљама, постоји проблем односа према мигрантима, нарочито оним муслиманског порекла, што често користи десница у политичком надметању. Политички курс неолиберализма се напушта постепено у економији, док мултикултурализам наилази на озбиљну препреку у облику односа према мигрантима. У том правцу иду и демографске прогнозе, где постоји јаз између негативног природног прираштаја европских нација и миграната из ваневропског света. Све то погађа додатно америчку меку моћ у овом делу света, чије до недавно водеће планетарне идеологије неолиберализма и мултикултурализма наилазе на велике препреке и привлачност у самој Европи.

Русија изразито нерадо гледа на потенцијално даље ширење НАТО, посебно кад је у питању постсовјетски простор. Може се сматрати да би Русија доживела као велики успех сваку даљу тешкоћу у којој би се НАТО у будућности нашао у Европи. Тенденције Немачке, Француске и других великих европских континенталних сила, да се временом формирају самосталне европске оружане снаге ван НАТО (у почетку можда формално и привремено и у оквиру НАТО), благонаклоно се посматрају од сваке владе у Москви.

Превирања у ЕУ последњих година, говоре о томе да ово надржавно тело има извесне проблеме који се нису могли предвидети, што све заједно будућност Уније чини на извешан начин неизвесном.

Превирања у ЕУ последњих година, говоре о томе да ово надржавно тело има извесне проблеме који се нису могли предвидети, што све заједно будућност Уније чини на

известан начин неизвесном. Са једне стране, поларизације у односу на „стару Европу“ и „нову Европу“, где је основ идентификације управо интеракција чланица ЕУ са САД и са Русијом, и даље је актуелна и има релативно дугорочни значај. Са друге стране, новијег је датума феномен поделе европских земаља чланица ЕУ на оне које стварају економски вишак (пример Немачке, а у мањој мери и Француске, па и Британије и др.) и у исто време се он делимично дистрибуира сиромашнијим чланицама. Са друге стране су релативно бројне чланице ЕУ којима је нарочито од настанка економске кризе, потребна стална финансијска помоћ и чије су економије чак и средњорочно посматрано „на стакленим ногама“ и којима прети грчки сценарио финансијског колапса.

САД покушавају што дуже да задрже првенство међу великим силама, ослањајући се на више својих компаративних предности, које ће и у будућности имати значајну, или макар извесну улогу. Америчка географска издвојеност у односу на остале континенте умањује могућност мешања других великих сила на простор Северне Америке. Канада у сваком случају, представља просторно и ресурсно значајну земљу, која је културно-економски под америчким доминантним утицајем (изузетак је делом само област Квебека). Такође, Велика Британија, Аустралија, Нови Зеланд, чине међусобно повезан и близак енглеско језички и структуром становништва претежно англо-саксонски свет. Држава Израел, и јеврејски народ у целини, се интересно налази дубоко прожет савезништвом са САД. Саме САД, иако вишеструко изнутра и у међународним кретањима посматрано, изложене неумитним процесом постепеног опадања сопствене планетарне моћи и преласка света из монополарног ка мултиполарном, имају и имаће и даље респектабилне елементе тврде моћи, где посебну пажњу изазивају значајни природни ресурси (у чему се битно разликују од земаља ЕУ и Јапана). Са друге стране, поремећаји у структури становништва САД, где ће временом нехиспански белци изгубити садашњу бројчану надмоћ, губитак улоге долара као светске монете и предности које из тога произилазе, јачање других конкурентских сила (посебно земаља БРИК) и више других фактора у којима смо се бавили у овом раду, представљају сигуран пут постепеног умањивања америчке хегемоније у свету, што је процес који увелико траје. Светска економска криза је само убрзала ефекте тог процеса и сада је већ сигурно да свет више није превасходно монополарни, он је већ постао претежно мултиполаран, са даљим убрзавањем конституисања до краја овог процеса. САД и даље остају водећа светска сила у новоформираном мултиполарном светском поретку (са тенденцијама да задрже ту позицију и у следећих макар десет-петнаест година, а вероватно и нешто дуже).

Кина има континуиран и сигуран процес сталног економског раста, што је у прогнозама доводи у ситуацију претендента на светско лидерство. Постепени прелазак Пацифичког макрорегиона (са посебним акцентом на источну Азију у односу на до садашње водеће планетарно подручје северног Атлантика), као ново економско средиште света, ставља Кину у централну планетарну позицију током следећих деценија наступајућег XXI века. Многољудност ове силе, релативна етничка хомогеност, респектабилност осталих елемената тврде моћи, могу да имају одлучујућу предност над постојећим и

потенцијалним недостацима са којима се суочава савремена и будућа Кина.

Индија има сличну позицију као Кина, уз реално мањи габарит моћи и лимитирани раст у том правцу на светском нивоу. Основни дугорчни фактори ограничавања, иначе евидентног процеса даљег пораста улоге Индије у међународним односима, је релативно сиромаштво ове земље по глави становника, пренасељеност, геополитичка везаност превасходно за простор јужне Азије и посебно Индијски подконтинент, геополитички судар и традицијално непријатељство са исламским светом и др. И поред тога Индија са порастом просвећености свог становништва и евидентном укљученошћу ове силе у међународну поделу рада, тржишта и капитала, представља силу у сталном успону и даљом перспективом јачања своје међународне позиције и удела у светској моћи.

Земље Европе, обједињене у оквиру ЕУ имају снажну концентрацију фактора знања и капитала на светском нивоу, остварене стандарде у више области живота који представљају узор и параметар за углед. Са друге стране тешкоће у остваривању ЕУ као хомогеног међународног субјекта, те дефицити у природним ресурсима, стављају ове европске земље пред низ ограничења у односу на предстојеће прегруписавање моћи светских сила и регија током следећих деценија XXI века.

Један од најважнијих фактора за будућност света је свакако енергетика. Ово је посебно значајно, имајући у виду да се улази у период све већег дефицита и потражње за најважнијим енергентима, попут нафте и гаса. Стога анализа предвиђања развоја потрошње и производње нафте и гаса у свету је важна за откривање каузалитета развоја геополитике у следећим деценијама. Односно оне силе, које су у суфициту са енергентима и које не само да је имају довољно за сопствене потребе, већ су и у ситуацији да је извозе, свакако да имају несразмерну предност у будућности у односу на оне силе које су у далеко тежој позицији, да су зависне од њиховог увоза. Једина велика сила у свету која не само да не увози нафту и гас, нити ће то бити у обавези и у следећим деценијама, већ је и најважнији светски извозник, је Русија. Са друге стране, земље ЕУ, Јапан су у ситуацији да највећи део својих потреба увозе, односно далеко више троше нафте и гаса него што су у ситуацији да производе. САД су у стању да из сопствених потреба подмире око половину потребних количина нафте и највећи део гаса. Силе у узлазу Кина и Индија су у ситуацији да увозе највећи део потребне нафте и изванредан удео гаса, што их чини све зависнијим на међународној позицији у односу на потребне енергенте.

Динамика и регионални распоред потрошње нафте у свету по светским регијама у

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

периоду до 2030. године, (у милионима тона).

светска регија или држава

2006. година

2010. година

2020. година

(прогноза)

2030. година

(прогноза)

Англоамерика, Европа (без постсовјетског простора), Јапан и Аустралија

▯▯ 2465

▯▯▯ 2320

▯▯▯ 2405

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

□□□ 2495

Англоамерика

1255

1175

1220

1310

Од тога САД

1035

990

1010

1080

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

Европа (без постсовјетског простора)

785

725

745

750

Јапан

425

420

440

435

Постсовјетски простор и тзв. Трећи свет (Латинска Америка, Азија, Африка)

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

□□□□□ 1790□

□□□□□□□ 2000

□□□□ 2400

□□□ 2840

Постсовјетски простор

250

255

270

275

Од тога Русија

146

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

141

150

140

Азија (без Јапана)

800

890

1210

1510

Од тога Кина

360

425

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

605

765

Блиски исток

305

350

395

470

Африка

150

175

185

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

195

Латинска Америка

285

330

340

390

Свет у целини

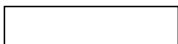
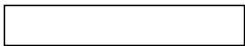
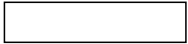
□□□□ 4255

□□ 4320

□□□ 4805

□ 5335

□□

Извор International Energy Outlook 2009. DOE/EIA Washington, DC, 2009; World Energy Outlook, International Energy Agency, Paris, 2009; Назип Байков, „Нефтът и газ в мире. Год 2030“, Международная жизнь, Москва, н. 4, 2010, стр. 117-118.

Из претходних података за предвиђену потрошњу нафте у свету, видимо да ће током следеће две деценије доћи до њеног релативно скромног пораста, превасходно због смањења прираста производње, која је опет условљена смањењем светских резерви и у мањој мери, на прелазак коришћења алтернативних горива. Тако ће у односу на 2010. годину, до 2020. пораст потрошње нафте износити свега око 12 %. Када је у питању период од 2020. до 2030. укупан пораст је свега око 10 %, посматрано за читав свет. Међутим када упоредимо потрошњу између развијених земаља (Англоамерика, Европа без постсовјетског простора, Јапан и Аустралија) са остатком света, видећемо у првом плану несразмеру између садашње енормне потрошње прве групације земаља, која обухвата свега око милијарду становника, а троши више нафте него читав остатак човечанства заједно. Ипак ова несразмера ће у следеће две деценије тек нешто мало бити ублажена, пошто развијене земље неће бити повећати потрошњу, а остатак човечанства ће то урадити за око половину своје садашње потрошње. Постсовјетски простор, укључујући Русију ће тек симболично повећати садашњу потрошњу, дакле кретаће се у параметрима развијеног света, док ће сама Русија према овим предвиђањима чак незнатно смањити постојећу потрошњу. Са друге стране, Кина ће

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

готово удвостручити садашњу потрошњу, што се приближно односи и на друге азијске земље, превасходно кад је у питању Индија. Земље Африке и Латинске Америке неће битније повећати потрошњу, док ће се тек нешто више од њих то испољити на Блиском истоку, где су и важни произвођачи енергената. Укупно посматрано свет ће у следеће две деценије, за разлику од претходног периода дужег од једног века, када је нафта била приоритетан извор енергије и горива, успорити, готово стагнирати у повећању потрошње овог најважнијег енергента, изузев Кине и Индије пре свега, које ће готово удвостручити до садашњу потрошњу.

Динамика и регионални распоред производње нафте у свету до 2030. године (у милионима тона)

светска регија или држава

2006. година

2010. година

2020. година

(прогноза)

2030. година

(прогноза)

Англоамерика, Европа (без постсовјетског простора), Јапан и Аустралија

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

□□□□□ 1085

□□□□ 1075

□□ 1105

□ 1240

Англоамерика (САД и Канада)

765

805

885

1025

Од тога САД

415

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

485

565

635

Европа (без постсовјетског простора)

280

230

180

175

Јапан

35

40

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

40

40

Постсовјетски простор и тзв. Трећи свет (Латинска Америка, Азија, Африка)

□□□□□ 3170

□□□□ 3245

□□□□□ 3700

□□□□ 4095

Постсовјетски простор

615

630

760

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

840

Од тога Русија

485

500

535

530

Азија (без Јапана)

390

395

395

420

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

Од тога Кина

195

205

190

205

Блиски исток

1260

1270

1400

1545

Африка

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

535

580

660

680

Латинска Америка

370

370

485

610

Свет у целини

□□□□□□ 4255

□□□□ 4320

□□□□□□ 4805

□□□□□□ 5335

Извор International Energy Outlook 2009. DOE/EIA Washington, DC, 2009; World Energy Outlook, International Energy Agency, Paris, 2009; Назип Байков, „Нефтњ и газ в мире. Год 2030“, Международная жизнь, Москва, н. 4, 2010, стр. 118.

Када сагледамо предвиђену производњу нафте у свету до 2030. године можемо доћи до неколико важних закључака. Садашња производња нафте је углавном сконцентрисана на Блиски исток као најважнију нафтоносну регију на свету, Русију (која посматрано појединачно по државама представља највећег произвођача), Англоамерику, северну Африку, те још неколико истакнутих земаља попут Венецуеле, Нигерије и др. Веома је важно упоредити садашњу производњу са потрошњом по земљама. Ту се издваја Европа и Јапан као области које несразмерно више троше нафте у односу на сопствену производњу. Тако Европа данас троши чак 725 милиона тона, а производи свега 230 милиона тона. Јапан троши 890 милиона тона, а производи свега око 40 милиона тона. САД подмирују мање од половине своје потрошње сопственом производњом. У сличном параметру је и Кина, која троши око дупло више количине нафте, него што производи, а у сличној позицији су и друге азијске земље (ван Блиског истока и Индонезије), преваходно Индија. Насупрот томе Русија производи три и по пута више количине нафте него што троши, па је један од најважнијих извозника у свету. То важи и за арапске земље Блиског истока које несразмерно више производе нафте него што је троше.

Када су пак у питању прогнозе у две следеће деценије, развијене земље ће повећати сопствену производњу за око 15 %, а земље у развоју за нешто више од 20 %, посматрано за свет у целини. Међутим, ове цифре не морају много да значе, пошто се предвиђа да ће Европа смањити своју производњу нафте, која је рецимо 2006. износила 280 милиона тона, године 2010. је опала на свега 230 милиона тона, прогнозира се да ће 2020. опасти на свега 180 милиона тона, а 2030. на 175 милиона тона. Како је

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

пројектована потрошња нафте у Европи за 2030. годину планирана на 750 милиона тона, Европа ће морати да увози више од три четвртине сопствене потрошње. Јапан ће и даље морати да увози око 90 % сопствене потрошње, док ће САД услед планираног пораста сопствене производње и релативног стагнирања планиране потрошње 2030. године (ако се испуне прогнозе) моћи да задовоље близу 60 % потрошње из сопствене производње. Са друге стране, услед изразитог пораста потрошње у Кини, и њеног стагнирања у планираној производњи, ова сила ће 2030. задовољавати тек око 27 % потрошње из сопствене производње. Русија ће 2030. године, услед стагнирања њене предвиђене потрошње нафте, и са друге стране извесног даљег пораста сопствене производње, имати однос од чак четири пута већој количини производње у односу на потрошњу, чиме ће и даље бити у могућности да буде једна од највећих (ако не и највећи) извозника нафте у свету. Блиски исток ће имати 2030. године око три пута већу производњу нафте од сопствене потрошње. Производња нафте ће бити евидентна 2030. и у средњеазијском подручју постсовјетског простора.

Динамика и регионални распоред потрошње гаса у свету по светским регијама у периоду до 2030. године, (у милијардама кубних метара).

светска регија или држава

2006. година

2010. година

2020. година

(прогноза)

2030. година

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

(прогноза)

Англоамерика, Европа (без постсовјетског простора), Јапан и Аустралија

▣▣ 1469,5

▣ 1550

▣ 1700

▣ 1820

Англоамерика (САД и Канада)

770

804

870

940

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

Од тога САД

614,5

640

660

700

Европа (без постсовјетског простора)

543,7

579

640

680

Јапан

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

155,8

167

190

200

Постсовјетски простор и тзв. Трећи свет (Латинска Америка, Азија, Африка)

1486,8

1690

2160

2500

Постсовјетски простор

719,3

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

780

885

930

Од тога Русија

470

510

560

590

Азија (без Јапана)

266,2

320

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

530

690

Од тога Кина

56,6

75

140

180

Блиски исток

291,8

340

405

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

470

Африка

82,1

95

140

180

Латинска Америка

127,4

155

200

230

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

На основу ових параметара у вези потрошње гаса, можемо извући сличне закључке као када је у питању производња нафте. Ови подаци добијају на значају када их упоредимо са предвиђањима производње гаса у свету до 2030. године.

Динамика и регионални распоред производње гаса у свету до 2030. године (у милијардама кубних метара)

светска регија или држава

2006. година

2010. година

2020. година

(прогноза)

2030. година

(прогноза)

Англоамерика, Европа (без постсовјетског простора), Јапан и Аустралија

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

□ □ 1107,3

□ 1160

□ 1230

□ 1330

Англоамерика (САД и Канада)

753,3

785

820

905

Од тога САД

518,2

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

570

610

670

Европа (без постсовјетског простора)

303

310

310

295

Јапан

51

65

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

100

130

Постсовјетски простор и тзв. Трећи свет (Латинска Америка, Азија, Африка)

□□□□□□□□ 1806,8

□□□□ 2080

□□□□ 2640

□□□ 2990

Постсовјетски простор

849,6

900

1040

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

1140

Од тога Русија

657

690

795

885

Азија (без Јапана)

314,4

365

490

560

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

Од тога Кина

59,5

70

110

120

Блиски исток

339,8

420

560

640

Африка

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

158,6

220

330

390

Латинска Америка

144,4

175

220

260

Свет у целини

□□□□□□□ 2914,1

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

□□□□ **3240**

□□□□□ **3870**

□□□ **4320**

□□□□□□□□□□

□□□□□□□□□□

□□□□□□□□□□

□□□□□□□□□□

□□□□□□□□□□

Извор International Energy Outlook 2009. DOE/EIA Washington, DC, 2009; World Energy Outlook, International Energy Agency, Paris, 2009; Назип Байков, „Нефтъ и газ в мире. Год 2030“, Международная жизнь, Москва, н. 4, 2010, стр. 123.

Када је у питању производња гаса, уочавамо да ће њен пораст у следеће две деценије бити лаган, али евидентан. Предвиђања говоре да ће доћи до повећања за око трећину садашње производње гаса на светском нивоу, што је нешто више него када су у питању пројекције нафте. И овде се предвиђа нешто значајнији пораст потрошње земаља у развоју у односу на развијене земље. Ипак, развијене земље користе далеко већи ниво гаса по становнику, него земље у развоју.

Русија је најважнији произвођач гаса у свету, чак израженији него када је у питању нафта. САД тренутно увозе један део потребног гаса за сопствене потребе, али се до 2030. године предвиђа да ће у потпуности моћи да задовоље потребе из сопствене производње.

Русија је најважнији произвођач гаса у свету, чак израженији него када је у питању нафта. САД тренутно увозе један део потребног гаса за сопствене потребе, али се до 2030. године предвиђа да ће у потпуности моћи да задовоље потребе из сопствене производње. Са друге стране земље ЕУ ће све мањи део моћи да задовоље из сопствене производње, предвиђања за 2030. годину, указују на тек нешто више од једне трећине. Јапан приближно око половину својих потреба увози, што је за њега повољнији биланс него када је у питању нафта. Блиски исток није ни изблиза тако успешан у производњи гаса, као када је у питању нафта. Кина солидан део своје потрошње задовољава из сопствене производње, али је ипак значајан увозник гаса.

Укупна анализа енергетског сектора покаже да ће следеће две деценије доћи до значајног успоравања пораста производње и потрошње нафте и гаса. Само Русија има упадљиви суфицит, односно предност у вишеструко већој производњи нафте и гаса у односу на потрошњу, када су у питању велике силе. Земље ЕУ и посебно Јапан, имају велику зависност од нафте и гаса, односно неупоредиво су више упућени на увоз ових важних енергената у односу на сопствену производњу. САД се налазе у ситуацији да близу половине потребних количина нафте морају да увозе, док је ситуација са гасом далеко повољнија. Кина и Индија ће временом све веће количине нафте морати да увозе, а тек нешто боља за њих је ситуација са гасом. У ове две деценије додатно ће се заошрити пробелом западних земаља по питању енергената, где ће удео сопствене производње у односу на потрошњу бити све мањи. То се заправо односи на земље ЕУ и посебно Јапан, док је позиција САД извесно повољнија. И Индија и Кина ће се наћи у све деликатнијој позицији по питању енергената, пошто су то велики увозници, док једино Русија од великих сила (у знатно мањој мери и Бразил) може рачунати са несразмерно већом сопственом производњом у односу на потрошњу.

Русија не само што по питању енергената има изузетно добру позицију, већ су то у питању и руде метала и неметала, укључујући драгоцене метале и драго камење. Међутим, у XXI веку Русија ће се додатно наћи у повољној позицији у односу на друге велике силе, и због чињенице да располаже енормним планетарним резервама ресурса који се сматрају за капиталне у будућности. То су пре свега дрво, чиста питка вода, пољопривредне површине и површине за становање. Промене климе такође посебно

Русији одговарају. Овоме треба додати да је Русија у позицији да експлоатише и полаже право на веома велики удео природних ресурса на Арктику.

Треба напоменути и то да западне силе, а пре свега САД, а ту је и Јапан, имају одређену технолошку предност у односу на Русију и друге земље у узлету, пре свега силе БРИК, иако се та разлика последњих десетак година нешто смањила

Са друге стране, треба напоменути и то да западне силе, а пре свега САД, а ту је и Јапан, имају одређену технолошку предност у односу на Русију и друге земље у узлету, пре свега силе БРИК, иако се та разлика последњих десетак година нешто смањила. Уколико би земље БРИК успеле да додатно подигну степен технолошког развоја и у сопственој стурктури извоза смање удео сировина и полупрерађевина, а подигну удео финалних производа, а имајући у виду ниску еластичност тражње на светским тржиштима када су у питању њихови главни извозни производи (то посебно важи за Русију) њихова укупна економска позиција би се драстично побољшала. Капиталне ресурсе и изразитио повољан спољнотрговински биланс (у номиналним износима око два и по пута више извози него што увози већ годинама) има Русија и њој би посебно одговарало да подигне на виши степен стање технолошког нивоа сопствене индустрије. Кина са друге стране се углавном успешно котира у међународној подели рада захваљујући јефтиној и бројној радној снази и ниским еколошким и другим стандардима за развој индустрије. Међутим, Кина ће се у следеће две деценије све више суочавати са додатним проблемом у оквиру енормног повећавања потрошње нафте, а у мањој мери и других енергената и све мањем уделу у томе сопствене производње. Своје све веће потребе за енергентима и другим природним ресурсима Кина ће све више моћи да задовољи од других чланица БРИК, пре свега од Русије и Бразила. Индија има извесно више структуралних проблема од других чланица БРИК, између осталог и због све енормнијег пораста становништва, проблема у производњи хране за сопствене потребе и недостатку значајних ресурса капиталног значаја које би понудила за извоз, а чија еластичност тражње је на светском тржишту мала, што на супрот њој имају Русија и Бразил (нафта, гас, угаљ, руде метала, дрво у великим количинама, чиста вода и др.). Са друге стране, попут Кине она може понудити у оквиру светске поделе рада, јефтину и бројну радну снагу за индустријску и другу производњу. Последњих пар деценија Индија располаже и све бројнијим слојем информатички и технолошки високо образованог становништва које се све успешније пробија на светском тржишту знања и иновација. И Индија, попут Кине, све више у Русији и другим енергетски и ресурсно богатим земљама постсовјетског простора (Казахстан пре свега), а и у земљама Блиског и Средњег истока, види важне партнере у увозу недостајућих капиталних ресурса. Та симбиоза ће свакако у будућности попримати све више и геополитичке консеквенце.

Крајем априла 2010. у Вашингтону је одржано пролећно заседање Светске банке и ММФ-а, где се, поред подстицања већ започетог опоравка глобалне економије и стабилизације међународног финансијског система, разматрала и прерасподела гласачке моћи у корист земаља у развоју. У исто време је одржан и састанак Г 20 (групе коју чине деветнаест великих земаља света и ЕУ) у покушају креирања нових економских правила сарадње на глобалном нивоу. Нешто пре тога, одржан је други званични састанак земаља БРИК. Силе БРИК су у узлазу и имају за циљ нови глобални поредак, на чему истрајава и већина земаља Г 20. Тај нови светски поредак би био мање американизован, са регулисаним финансијским сектором и потпуним одстрањивањем концепције „Вашингтонског споразума [2]“, са мањим коришћењем долара и већом улогом земаља у развоју, чиме би се значајно умањио утицај САД, а у извесној мери и ЕУ и Јапана. У том правцу је и садашњи шеф Светске банке Роберт Зелик позвао светске центре моћи да и поред различитих геополитичких интереса раде на јачању мултилатерализма у свету.

По априлским (2010) проценама ММФ-а 2015. године, глобална економија претрпеће практично тектонске промене, ако је упоредимо са стањем пре кризе 2008. године. Посматрано по тржишним курсевима опашће, истина не снажно, удео САД у светској економији са 23,4 % на 22,3 %, док ће ЕУ (27 садашњих чланица) забележити драматичан пад свог удела са 30,2 % светске економије на свега 23,8 % глобалног граничног друштвеног производа. Учешће Кине, по истим пројекцијама би порасло на чак 11,5 % (са 7,1 %), а Русије пораста на 3,7 % (2008. је чинила свега 2,6 %). [3]

Удео номиналног ГДП-а изабраних земаља у глобалном ГДП-у [4]

земља/година

2008

2015

ЕУ 27 као целина

Предвиђање општих трендова у међународним односима

Пише: Драган Петровић
петак, 12 новембар 2010 07:06

30,2

23,8

САД

23,4

22,3

Кина

7,1

11,5

Јапан

8,1

7,6

Немачка

6

4,5

Француска

4,7

3,8

Британија

4,4

3,5

Италија

4

2,9

Бразил

2,7

3,2

Русија

2,6

3,7

И по другим сличним важним економским показатељима у истом раздобљу ће доћи до важних промена у корист земаља у развоју. [\[5\]](#)

Земље БРИК чине чак 42 % светске популације, око четвртине површине Планете, а од 10 највећих градова света пет се налази у овим државама. У економским параметрима земље БРИК тренутно обухватају 13 % глобалне трговине и 16 % глобалног прилива страних директних инвестиција. Реч је о четири највеће економије ван ОЕЦД, а то су и једине земље у развоју где је гранични друштвени производ већи од 1000 милијарди долара. Земље БРИК држе две петине глобалних девизних резерви. Кина је други

највећи светски кредитор после Јапана, а њена економија је избила на друго место светских привреда, иза САД. У процесима светске економске, информативне и културне глобализације, земље БРИК заузимају све значајније место у самом врху.

Први званични састанак земаља БРИК је био у Русији, у Јекатеринбургу јуна 2009, када су лидери ове четири земље, практично затражили нови мултиполарни светски поредак. На самиту је сугерисана потреба за новом глобалном резервном валутом, стабилном и предвидивом, имајући у виду да постојећи систем даје САД доминантну улогу, на уштрб земљама у развоју, у процесу креирања интернационалне финансијске архитектуре. БРИК критикује послератне институције (сем у случајевима када саме државе БРИК нису повлашћени чланови, попут на пример Русије и Кине као сталних чланова Савета безбедности ОУН). Циљ четири земље је умањење улоге долара као главне монете међународног система. Земље БРИК имају огромне официјелне девизне резерве у највећем деноминирани у доларима, те укупну робну размену од преко 2000 милијарди долара, што све поспешује њихову тежњу да транзиција светског политичко-економског система ка мултиполаризму не буде у исто време прожета високом нестабилношћу на финансијском тржишту или отежавањем токова међународне трговине, међународних токова капитала и инвестиција. [6]

Лидери четири силе су на свом другом заседању априла 2010. у Бразилији демонстрирали јединство у погледу изградње новог мултиполарног светског система.

Лидери четири силе су на свом другом заседању априла 2010. у Бразилији демонстрирали јединство у погледу изградње новог мултиполарног светског система. Председавајући на самиту бразилски председник Инјасио Лула де Силва је изјавио да овај скуп одражава јединство четворице о измењеном мултиполарном свету, посебно по питању реформе међународног система [7] након настанка светске кризе. Кинески лидер Ху Ђинтао је том приликом истакао да је „БРИК поуздани ослонац стварања полицентричног, праведног и демократског светског поретка“.

[8]

Индијски лидер Манмохан Синг подсетио је да ће четири чланице БРИК-а у следећих десетак година привредно надјачати шест водећих западних економија, и да би зато требало другачије да буду представљене како у ММФ-у и Светској банци, тако и у Савету безбедности УН. По њему циљ земаља БРИК-а је стварање „новог светског поретка који ће бити више демократски, мултиполарни и праведнији“.

Следећи самит на врху земаља БРИК је у Кини 2011. године, дакле редовни самити су

годишњи, док су редовни састанци на министарском нивоу још чешћи. [9] Српски економиста Горан Николић сматра да иако наступају све више као једна повезана целина, мерено географски, по политичкој структури или нивоу економског развоја БРИК силе су дубоко диверсификоване. По ГДП по становнику Русија предњачи испред осталих, следе редоследом Бразил, Кина и Индија.

[10]

Николић сматра да док Кина и Русија имају велике геополитичке амбиције, Бразил и Индија су пре свега, заинтересоване за економски развој и ребалансирање глобалних институција. Тако су све четири земље заинтересоване да користе сопствене валуте у међусобној трговини уместо долара. Лидери четири земље очекују да њихове земље већ 2014. буду заслужне за 60 % раста светског ГДП и због тога је битно да се одржи економска експанзија БРИК која би била велики ослонац још анемичном глобалном привредном опоравку. Иако не постоји до краја изграђена кохерентност у наступу на светском тржишту земаља БРИК у односу на друге земље, оне показују све успешније видове кооперације и сарадње.

[11]

Русија, која је од 1997. стални члан Г 7, који прераста у Г 8, показује потом све већу кохезију и сарадњу са земљама БРИК. Преко Русије Индија и Кина поправљају своје међусобне односе. Званични Њу Делхи током последње деценије има и тешњу сарадњу у односу на раније периоде са САД због директне конфронтације Вашингтона са исламским фундаментализмом, што изазива индијске симпатије, имајући у обзир да Индија исламску опасност сматра својим највећим дугорочним противником. И поред тога што Кина има затегнуте односе са САД по више стратешких питања (позиција Тајвана, америчка подршка сепаратистима на Тибету и разумевање за исламисте у кинеској области Синкјанг), постоје и калкулације у западној штампи о потенцијалу футуристичког приближавања званичних Вашингтона и Пекинга.

[12]

Међутим имајући у обзир дубоке противречности између две силе, такве калкулације сада изгледају као мало вероватне. Пре смо склони веровању да ће временом све мања предност Америке и њених најближих савезника у односу на друге силе, а ту пре свега мислимо на БРИК, изазвати већу увиђавност и спремност Вашингтона на истинску сарадњу у односу на ранију арогантност и самовољност у креирању спољне политике званичне Америке. При томе би даља еманципација и потенцијални пораст сукоба интереса између САД (и евентуално Британије) са једне стране, и водећих континенталних европских сила (пре свега мислимо на Немачку и Француску), са друге стране, не само убрзало развој мултиполарног поретка у свету, већ и непосредно угрозило још увек постојеће место број један Америке међу осталим конкурентским силама у свету.

Већ у 2009. години САД, Европа и Канада су генерисале мање од половине глобалног ГДП, будући да је светска криза и рецесија убрзала померање ка Кини и другим земљама, што је снажан пад у односу на период 1995-2004. када је њихов удео износио између 60 и 64 %. Након Другог светског рата САД је одржавала глобалну економску доминацију пре свега улагањем у нове технологије, што сада примењују и развијене

азијске земље и земље БРИК. Раније се у стручно-научним круговима планирало да ће удео тзв. „Western“ економије пасти на испод половине тек 2015, међутим сада се очекује да ће њихов удео бити 45 % већ 2012. године. Ова све убрзанија транзиција свтске еконхомске, па и политичке моћи, указује да ће земље Групе 20 (где су и све чланице БРИК) полако преузимати примат од Г 7 (садашња Г 8).

Најновије анализе [13] показују да ће 2050. пројектовани ГДП (пер capita) земаља БРИК доминирати. Приближно око 2050. године, земље БРИК ће се развити као веома снажне економије и заједно ће имати нешто већи ГДП него земље бивше Г 7 (САД, Јапан, Британија, Немачка, Француска, Италија, Канада). У апсолутним цифрама, Кина ће бити највећа економија света, следиће САД и Индија. И друге процене говоре да ће земље БРИК имати заједно веће економије него привреда Запада (САД и Западна Европа). Све укупно ово значи да главне одлуке које се тичу глобалних економских реформи у наредним годинама не могу бити вршене од стране САД и Г 7. Са друге стране, западне земље и Јапан, још увек располажу извесним предностима у односу на остале земље Г 20 и БРИК. То је извесна предност у технолошким знањима и високософистицираним технологијама, која ће се вероватно временом умањивати, услед даљег улагања осталих земаља у научна истраживања и иновације. Друго, западне земље још увек имају доминантну улогу у постојећим структурама међународних финансијских институција, попут ММФ, Светској трговинској организацији, Светској банци и др. САД имају и НАТО војно-политички савез, који по својој организацији и финансијским могућностима нема тренутно премца у свету. ОДКБ, ШОС и остали савези у фази развоја, не могу да се мере по организационим и економским могућностима са НАТО савезом, иако имају перспективу даљег успона и чак временом могу у перспективи довести у питање планетарну хегемонију Северноатланског пакта.

---

[1] Међу подацима у овој рубрици, с обзиром да се односе на тзв. развијени свет, налази се и Аустралија са Новим Зеландом, међутим у наставку она није издвојена као посебна регија и рубрика, па предпостављамо да се налази заједно са Англоамериком. Ова регија не учествује, с обзиром на мали број становника у значајнијој потрошњи енергената, а са друге стране има и њихова скромна налазишта, па није значајна ни у производњи. Вероватно је то један од разлога зашто ова регија није посебно назначена и издвојена, па чак ни споменута у којој се рубрици светских регија налази. Ипак укупни подаци који се односе на развијени свет, као и свет у целини обухватају и ову регију.

[2] Тзв „Вашингтонски споразум“ је приступ економији базиран на неолибералним постулатима, укључујући и елементе тзв. „шок терапије“. Примењује се углавном за источноевропске земље и земље у развоју, а подразумева дерегулацију њихових

економија, наглу приватизацију, умањење улоге државе у економском домену у целини. Интересантно је да САД и друге најразвијеније земље Запада, не примењују често формуле „Вашингтонског споразума“ у сопственим економијама, док у исто време, самостално и у сарадњи са ММФ и другим међународним организацијама где пресудну моћ има Америка, намећу тај концепт земљама у транзицији и земљама у развоју у целини. Видети у вези тога Егон Манцер, *Монополарни светски поредак* и радове норвешког економисте Раинера.

[3] [http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_future_GDP_\(nominal\)_estimates](http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_future_GDP_(nominal)_estimates)

[4] http://en.wikipedia.org/wiki/File:Nominal_GDP_IMF_2008_millions_of_USD.jpg

[5] Тако по истим проценама (април 2010.) ММФ-а израженим по куповној моћи глобалног ГДП-а учешћа САД ће бити смањено 2015. у односу на 2008. са 20,4 % на 18,1 %, а учешће ЕУ као целине (са 27 чланица) са 21,8 % на такође 18,1 %. Посматрано појединачно Немачка ће смањити учешће са 4,2 % на 3,3 %, Британија са 3,1 % на 2,7 %, Француска са 3 % на 2,6 %. Од других великих сила пораст ће удео Кине са 7,1 % на чак 16,7 %, удео Индије ће се повећати са 4,7 % на 6 %, удео Јапана ће се смањити са 6,2 на 5 %, док ће удео Русије остати приближно исти.

[http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_future_GDP_\(PPP\)_estimates](http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_future_GDP_(PPP)_estimates)

[6] Српски економиста Горан Николић сматра да у тим својим тежњама земље БРИК вуку синхронизоване потезе, укључујући и оне о промовисању обвезница деноминираних у специјална права вучења, која су нека врста новчане валуте ММФ-а.

[7] Укључујући и реформу начина гласања у ММФ и Светској банци.

[8] У низу билатералних и мултилатералних споразума које међусобно склапају земље БРИК пажњу изазива појачана сарадња Кине и Бразила у области кооперације експлоатације нафте и у изградњи инфраструктуре неопходне за транспорт бразилског гвожђа, угља и минерала ка Кини.

[9] У исто време министри спољних послова БРИК се састају годишње, почевши од 2006, министри финансија и гувернери централних банака фреквентије, док су се на састанку у Бразилији нашли и представници комерцијалних и развојних банака и других економских институција четири земље.

[10] Тако по подацима краја 2009. године који је уследио након продора светске економске кризе широм планете, што је од земаља БРИК тада највише погодио Русију, она је још увек имала највиши ГДП по куповној моћи од 15039 долара, следи Бразил са 10456, Кина са 6545 и Индија са 2932 долара по становнику. Када је у питању номинални ГДП по становнику он се креће са око 10 000 долара у Русији, преко близу 8000 долара у Бразилу, више од 3500 долара у Кини и нешто преко 1000 долара у Индији. Важно је напоменути да до јесени 2010. године, све четири земље бележе узлазне показатеље и знатан напредак, што се превасходно односи на Русију која је највише од њих претходно била погођена утицајем светске економске кризе током 2009 године, а у 2010. забележила поновни видљив раст.

[11] Тако у децембру 2005. Кинеска национална нафтна корпорација (China National Petroleum Corporation) и индијски Oil and Natural Gas Corporation дале су заједничку понуду за око 600 милиона долара вредно нафтно поље које је поседовала канадска фирма. Кооперација између БРИК потврђена је и код национализације Јукоса, највећег произвођача нафте у Русији. Међусобно јединствен став земаља БРИК на самиту посвећеном климатским променама у Копенхагену, у исто време је био различит у односу на већину западних сила, што је изненадио САД и ЕУ.

[12] Та геополитичка хипотетичка варијанта се у англоамеричкој штампи назива потенцијал „Г 2“, видети у The Economist, 17.4.2010.

[13] Анализа (*RakeshBajaj, AmitSrivastava, 2009*) базирана на Goldman Sachsovим годишњим извештајима почев од 2003. године.